

RAKKAUS – INTOHIMON KOMMUNIKAATIO

“Aletaan elää kuin muina miehinä ja naisina tavallista arkea yhdessä lukuisten ‘kolmansien’ kanssa.” (Riitta Jallinoja: *Perheen aika*.)

Muistan kun aloittelevana yhteiskuntatieteiden opiskelijana syystä tai toisesta (kontekstia en enää muista) käsiini osui italialaisen sosiologin Francesco Alberonin teos *Rakastuminen*. Tuttavani antoivat kuitenkin ymmärtää, että Alberoni ja tämän rakkaussosiologia on jotakin, joka on absoluuttisesti “out” – ainakin niin sanottujen asianharrastajien keskuudessa. Typerä kun olin, annoin toisten ennakkoluulojen ohjailta tekemisiäni, enkä lukenut kirjaa. (En ole lukenut sitä vielääkään.) Myöhemmin luin kyllä David Riesmanin kirjan *The Lonely Crowd*. Siitä opin, että olin toisista ohjautuva luonnetyyppi, joka joutuu peilaamaan jokaista tekoaan muiden mielipiteisiin ja yrittää mukautua niihin tullakseen hyväksytyksi. Tosin se, että todellakin luin Riesmanin, vain vahvistaa epäilyni luonnetyypini laadusta. Sillä tuolloin – 1980-luvun lopulla – *The Lonely Crowd* oli epäilemättä “in”.

En tiedä, onko Riesman enää “in” – tai Alberoni yhä vielä “out”. Sen sijaan *rakkaussosiologia* näyttää olevan ainakin vahvassa nousussa. Siitä on todisteena kaksi hienoa rakkautta käsittelevää kirjaa, Soile Veijolan ja Eeva Jokisen *Voiko naista rakastaa?* (WSOY 2001) ja Riitta Jallinojan *Perheen aika* (Otava 2000). (Juuri Jallinoja palautti mieleeni Alberonin ja Riesmanin.) Keskinäisestä erilaisuudestaan huolimatta kumpikin kirja osuu vahvasti ajassa läsnä olevaan, mutta sosiologisesti vielä monessa suhteessa artikuloitumattomaan teemaan, nimittäin tasa-arvoisen – ainakin periaatteessa tasa-arvoisen – naisen ja miehen välisen rakkauden ongelmaan. Pitkään epäilemättä luultiin, että naisen ja miehen periaatteellisen tasa-arvon saavuttaminen merkitsee parisuhdeongelmien katoamista kuin itsestään. Toisin kuitenkin kävi. Tasa-arvo on itse asiassa merkinnyt todellisten parisuhdeongelmien *syntyä*. Aiemmin, kun ennalta asetettu hierarkkinen työnjako oli voimassa, kummankin sukupuolen edustajat hoitivat omat leiviskänsä sen enempiä kyselemättä. Kun mitään ennalta asetettua työnjakoa ei enää – ainakaan periaatteessa – sallita, parisuhde ajautuu kriisiin. Kuka sanoo ja tekee mitä? Työnjaosta tulee neuvottelukysymys, mutta neuvottelu ei ole, niin kuin

Juhani Salenius hyvin tietää, mikään ongelmaton läpihuutojuttu. Sopimukseen pääseminen voi viedä viikkoja, toisinaan koko eliniän.

Kirjassaan *Perheen aika* Riitta Jallinoja vihjaa, että tällainen neuvotteluavioliitto on itse asiassa eräänlaista jatkoa *sovitulle* avioliitolle. Kummassakin tapauksessa rakkaus on vain jäännös tai ylimäärä. Edellisessä tapauksessa se jää taakse, romanttiseen seurusteluvaiheeseen – jälkimmäisessä tapauksessa se tulee, jos on tullakseen ylimääräisenä koristuksena. Ennen kuin kuitenkin menen tämän jäännöksen ja ylimäärän – tai sen mitä Jallinoja kutsuu “kolmanneksi” – teemaan, tarkastelen Veijolan ja Jokisen teosta *Voiko naista rakastaa?*

* * *

Nähdäkseni Veijolan ja Jokisen keskeinen teesi on, että miehen ja naisen välinen rakkaus on mahdollinen vain, jos sekä naisella että miehellä on *oma* identiteetti. Jos ja kun ihmiskunnan historia on ollut patriarkaatin historiaa, miehellä tuo identiteetti jo onkin. Sen sijaan naiselta se puuttuu. Nainen ei elä omaa elämäänsä; hän elää miehen elämän kautta. Vasta kun naisella on aidosti oma elämä ja maailma, “naissuvun identiteetti”, voi hän kohdata miehen tasavertaisena, ei osapuolena vaan *kokonaisuutena*, rakastavana ja rakastettavana *naisena*. Ilkeämielisesti voisin tietenkin sanoa, että on olemassa kulttuureita, joissa naisella ja miehellä on oma elämänsä ja maailmansa. Yksi esimerkki on, noin karkeasti yleistäen, islamilainen maailma. Tunisiassa ja Iranissa naisella on oma elämä, “naissuvun identiteetti”, jonka suhteen miehellä ei ole sananvaltaa. Nainen on kuin onkin onnistunut eristämään itselleen oman maailman. Me, jotka elämme länsimaissa, sanomme, että tuo identiteetti ja alue on kuitenkin alistettu miehen identiteetille ja maailmalle – että islamissakaan nainen ja mies eivät voi kohdata toisiaan tasaveroisina, rakastavina ja rakastettavina vaan vain hallitsijoina ja hallittuina.

Perinteisesti me olemme ajatelleet, että tuo hierarkkinen ero on korvattava tasa-arvoisella samanlaisuudella. Jos en ole väärin ymmärtänyt, Veijolan ja Jokisen kirja on teos tämän korvaamisen jälkeisestä tilasta, oikeastaan eräänlainen hätähuuto, jossa yritetään etsiä tietä näiden kahden vaihtoehdon väliltä – tai pikemminkin niiden tuolta puolen. Sillä niin kuin kirjoittajat oivallisesti osoittavat, tasa-arvoinen samanlaisuus ei suinkaan ole johtanut välttämättä miehen ja naisen tasavertaiseen kohtaamiseen *miehenä* ja *naisena* vaan joko sukupuolten sekoittumiseen tai – mikä pahempaa – jonkin kolmannen, neutraalin alueen ilmaantumiseen, jossa naisen oma maailma pyyhitään kokonaan pois. Tämä tilannehan on mahdollisesti jopa vaarallisempi kuin karikatyyrini islamilaisesta maailmasta.

En kuitenkaan ole aivan varma, onnistuvatko Veijola ja Jokinen hahmottamaan niin sanottua kolmatta tietä toisistaan eristettyjen naisen ja miehen maailman ja sukupuolettoman maailman välillä. Voi olla, että he haluavat vain *avata* tämän tilan – toisin sanoen keskustelun, joka ainakin jollain tavoin ylittää samanlaistamistasaarvoideologian. Tässä tehtävässä he onnistuvat varsin mainiosti. Välillä näyttää kuitenkin siltä, että he vaarallisesti kallistuvat eristämideologian puolelle. Toisaalta he taas joka välissä muistavat itse asian, miehen ja naisen välisen vastavuoroisen rakkauden mahdollisuuden – vai pitäisikö sanoa “eettisen sukupuolieron”, jossa jo termi eettinen voidaan ymmärtää siten, että se sulkee ulos maailmojen eristämideologian. Toki eettinen voidaan ymmärtää *ethoksen* – toisin sanoen pelkän elämäntavan – merkityksessä, mutta näin kirjoittajat eivät nähdäkseni sitä näe. Pikemminkin tuo sana näyttää heillä viittaavan päinvastaiseen suuntaan eli tasavertai-

seen tai vastavuoroiseen *kohtaamiseen* ja *kanssa olemiseen*. Eettinen ei toisin sanoen ole heille mikään asia vaan pikemminkin suhde.

Mielestäni on kuitenkin hieman kummallista – ja kenties myös vaarallista – että kirjoittajat koko ajan puhuvat tästä suhteesta puhuessaan *kunnioituksesta*: “Tarvitsemme sukupuolieron kunnioittamista.” Miksi kunnioitusta? Eikö kunnioitus ole itse asiassa yksi tapa *vetäytyä* kohtaamista toista ihmistä sellaisena kuin hän on, toisesta sukupuolesta puhumattakaan? “Minä kunnioitan sinua” tarkoittaa samalla: “Sinä olet ihminen, josta ei koskaan voi tulla ystävääni tai rakastettuani.” Sitä paitsi se, joka *vaatii* kunnioitusta, ansaitsee miehisen kunnioituksen ja kunnian logiikan mukaan kaikkein vähiten kunnioitusta. Siksi “eettisen sukupuolieron” eettisyyttä on esitettävä muuten kuin kunnioituksen termein.

Millainen sitten omasta mielestäni olisi “eettinen sukupuoliero”? Sen perusta ei ensinnäkään voisi olla naisen ja miehen välisessä erossa, ei edes naisen ja miehen omien identiteettien vastavuoroisessa ja tasavertaisessa kohtaamisessa. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että tämä ero on ylitettävä ja noustava kolmannelle erottamattomuuden vyöhykkeelle. Sillä niin kuin Veijola ja Jokinen hyvin osoittavat, tämä ele on mahdollisesti yhtä väkivaltainen – ellei väkivaltaisempikin – kuin aiempi alisteisten maailmojen ero. *Eroja on*, eikä niiden kieltämistä voida pitää minään erityisen eettisenä eleenä.

Miehen ja naisen erottamisen tai erojen kieltämisen sijaan eettinen sukupuoliero on sukupuolen erossa *itsestään*. Eräässä kohdassa kirjoittajat kysyvät, pitäisikö naisten nykyään olla ei-naisia. Vastaukseni on, tavallaan kyllä – vaikka nimenomaan tämä, nainen joka on ei-nainen, ei tietenkään ole mahdollista. Silti sukupuolieron eettisyyden perusta on nimenomaan siinä, että nainen kykenee olemaan nainen *kuin ei olisikaan* – niin kuin miehenkin on oltava mies kuin ei olisikaan. Tämä ei tarkoita, että naisesta on eettisyyden nimissä tultava ei-nainen ja miehestä ei-mies. Pikemminkin eettinen sukupuoliero edellyttää, että naisen ja miehen on pyrittävä asettumaan suhteeseen *edellytyksettöminä*. Tämä ei tarkoita *ilman* omaa identiteettiä tai *ilman* omaa maailmaa vaan *ikäin* *kuin* tuota identiteettiä ja maailmaa *ei* olisikaan, “muina naisina” ja “muina miehinä”. Eettinen sukupuoliero ei toisin sanoen ala oman identiteetin rakentamisesta vaan sen purkamisesta, sen *lepäämään panemisesta*. Vain näin nainen voi kohdata miehen ja mies voi kohdata naisen eettisessä sukupuolierossa.

Tämä on vastakohta sille idiotismille, jota Veijola ja Jokinenkin kirjassaan ihmettelevät ja jonka mukaan miehen on tehtävä, mitä miehen on tehtävä. *Miehen on tehtävä kuin miehellä ei mitään tehtävää olisikaan* – niin kuin naisenkin on tehtävä. Mitä tämä voi tarkoittaa käytännössä? *Esimerkiksi* sitä, että on käytettävä aina sitä vessaa, joka on vapaana, ei sitä, joka – biopoliittisin kriteerein – on varattu kullekin sukupuolelle.¹ Eikö tämä johda jälleen naisen *oman* tilan katoamiseen? Johtaa, mutta vasta kun *yhteisen vapaa käyttö* korvaa *oman* (reviirin varjelemisen), voi jokin sellainen kuin etiikka olla mahdollinen. Jätettäköön reviiirin ja reservaattien rakentaminen niille, jotka haluavat hallita! Miksi me helpottaisimme heidän tehtävänsä? Miksi me ilmoittaisimme heille keitä me olemme ja mikä meidän tehtävämme – miehiä, naisia, heteroja, homoja, valkoisia, mustia, kaupunkilaisia, maalaisia, lihavia, laihoja? Miksi me menisimme *vapaaehtoisesti* reservaattiin? Luohan se turvallisuudentunnetta, mutta silloin on enää turha puhua mistään eettisyydestä. Toki yhteys sukupuolten välillä voi säilyä, mutta vain *tuomarin* välityksellä. Tuottaako tuomari ihmisten välisen ystävyyden ja rakkauden – vai kykeneekö hän vain kiintiöttämään? Sekö se on, mitä todella halutaan? Vai jotain muuta?

Naissuvun oman identiteetin sijaan, jota Veijola ja Jokinen peräänkuuluttavat,

naiset tarvitsisivat – ainakin jos puhutaan “eettisestä sukupuolierosta” – naisen ja miehen, jotka yhdessä kykenevät omaan *kukatahansisuuteensa*. Toisin sanoen sen sijaan, että naissuku epätoivoisesti yrittäisi omaksua uutta – ei vielä ollutta – identiteettiä, sen tulisikin, sikäli kuin se pyrkii löytämään eettisen sukupuolieron, pyrkiä kohtaamaan *aina jo ollut* naissuvun identiteetti ikään kuin sillä ei mitään identiteettiä olisikaan. Sama tietenkin koskee myös miehiä – tosin vieläkin enemmän. Sillä nainen on jo pitkään ollut tietoinen oman identiteettinsä keinotekoisesta lainaluonteesta (patriarkaatin vielä päättymättömässä historiassa se on aina ollut miesten antama) kun taas miehillä on se käsitys, että he ovat oman identiteettinsä luonnollisia herroja. Herran on kuitenkin paljon vaikeampi luopua omasta identiteetistä kuin orjan, joka luopuu siitä mielellään.

Ymmärrän kyllä, että tämä herran luopumisen ilmeinen vaikeus tavallaan oikeuttaa vielä nykyäänkin sellaisen feminismin, joka vaatii naiselle ja naissuvulle omaa identiteettiä ja omaa maailmaa. Tämä vaatimus ei kuitenkaan ole eettinen vaan *poliittinen*. Siksi Veijolan ja Jokisen kirjassa pitäisi “eettisen sukupuolieron” sijaan puhua “poliittisesta sukupuolierosta”. Tämä poliittisuus voidaan ymmärtää ainakin kahdessa merkityksessä. Yhtäältä jakopoliittisena pelinä. Tällöin nainen tarvitsee sukuidentiteetin voidakseen käydä reiluja koti- ja työmarkkinaneuvotteluita miesten kanssa. Eikö kuitenkin tällainen reilu peli – tämä loputon sopimusneuvottelu – ole ollut erityisesti miehinen tapa ratkaista eettisiä ja poliittisia kysymyksiä? Toisaalta poliittinen voidaan ymmärtää taisteluna. Tällöin nainen tarvitsee sukuidentiteettiä omien taisteluasemiensa parantamiseksi. Kokonainen sukuidentiteetti mahdollistaa varmasti paremman taisteluaseman kuin puolinen ulkoapäin annettu identiteetti. Olenkin sitä mieltä, että kun on olemassa alistettuja ja alistajia, tällaiselle identiteetille on olemassa tilaus. Ei kuitenkaan pidä erehtyä luulemaan sitä eettiseksi – eikä myöskään erityisen naiselliseksi strategiaksi. Eikä sitä ainakaan pidä sotkea mihinkään kovin radikaaliin vastarintaan, sillä identiteetti on aina valitettavasti vallanpitäjien hallinnan keino. Valta *haluaa* vahvoja identiteettejä, se *luo* niitä. Ihminen vailla identiteettiä, tunnistamaton ja tunnustusta vaatimaton, on vallan painajainen.

* * *

Riitta Jallinojan kirjan *Perheen aika* näkökulmasta Veijolan ja Jokisen kirjassa nimes-tään huolimatta ei ole kyse mistään miehen ja naisen välisestä rakkaudesta. Siinä on kyse siitä, mitä Jallinoja omassa kirjassaan kutsuu *yhteensopivuudeksi*. Yhteensopivuudessa kaksi identiteettiä todellakin kohtaa toisensa. Niin kuin Jallinojakin tutkimusaineistonsa kautta vihjaa, rakkaus – ainakin romanttinen rakkaus – näyttää kuitenkin merkitsevän ainakin jossain määrin omasta identiteetistä *luopumista*, antautumista toiselle ja oman toiselle antamista. Rakkaudessa ihminen saa sen, mistä luopuu, jos on lupa parafraaseerata terapeutti Tommy Hellstenin formulaa. Tosin juuri *sitä*, mistä luopuu, ihminen ei tietenkään saa, vaan luopuessaan halustaan *saada* voi jokin sellainen kuin rakkaus olla hänelle mahdollinen. Rakkauden horisontti avautuu vasta, kun tämä omaamisen halu on pantu lepäämään. Sillä rakkaus on tila, jossa se, joka rakastaa, ei halua saada tai omaksua mitään vaan vain “antaa kaikkensa” – tai pikemminkin: *panna kaikkensa alltiiksi*. Kaikki, mitä rakastunut saa, tulee ilmaiseksi, lahjana.

Tässä on rakkauden suuruus yhteensopivuuteen verrattuna. Yhteensopivassa parisuhteessa luovutaan korkeintaan joistakin mielipiteistä tai muokataan niitä partnerin mielipiteitä vastaaviksi, mutta aina kyse on mielipiteistä – ja työmarkkina-

politiikasta. Jos minä saan tuon, sinä voit ottaa tuon... Rakkaus sen sijaan on jotakin mielipiteelle (sekä siihen liittyvälle kaupankäynnille) vastakkaista. Rakkaus toimii *totuuden* horisontissa. Rakkaus jysähtää, niin kuin Jallinojan tutkimusaineistossa sanotaan. Yhteensopivuudesta voidaan neuvotella. Voidaan päättää, että minä tiskaan vaikka en pidäkään tiskaamisesta, mutta rakkaus on – ainakin Jallinojan aineiston nojalla – jotakin sanoinkuvaamattoman jysähtävää. Tästä näkökulmasta Veijolan ja Jokisen kirjan nimikysymys, voiko naista rakastaa, on absurdi. Totta kai naista voi rakastaa ja naista rakastetaan intohimoisesti, mutta siinä on kenties kaikki. Jospa onkin niin, että naista voi *vain* rakastaa, mutta yhteensopivuus hänen kanssaan on jo toinen juttu? Veijolan ja Jokisen kirjan nimenä olisikin pitänyt olla, voiko nainen olla yhteensopiva miehen kanssa.

Jallinojan kirjan yksi hienoimpia ajatuksia on Baumanilta lainattu ja laajennettu ajatus kolmannesta. Kolmas voi Jallinojan mukaan olla mikä tahansa, joka tunkeutuu rakastavaisten suhteeseen sitä kalvaen. Se voi olla avioliittoa koskeva normi, lapsi, työ, alkoholi, köyhyys, rakastaja, harrastus, uskonto – mikä tahansa, joka suuntaa rakastavaisten huomion toisalle ja joka samalla saa rakastavaiset näkemään toisensa uudessa valossa: “Kolmas’ on siis vieras, ja se on vieras siksi, että intohimorakkaus sulkee niin ehdottomasti kaiken muun ulkopuolelleen.” Tästä syystä kolmas merkitsee käännekohtaa intohimorakkauden ja avioliiton arjen välillä. Yhtäältä se tuhoaa intohimorakkauden, mutta toisaalta perustaa avioliiton arjen – tekee rakastavaisista työmarkkinaneuvotteluosapuolia: “Kolmas muuttaa puoliset neuvottelijoiksi”, kuten Jallinoja kirjoittaa. Olemassaolon mielekkyyden mittapuuksi nousee rakkauden tunteen sijaan oikeudenmukaisuuden ja ennen muuta *jako-oikeudenmukaisuuden* tunne. Jos olen oikein käsittänyt, Jallinojan mukaan toimivassa parisuhteessa tulee olla aineksia näistä molemmista, toisin sanoen hieman romanssia, mutta niin ikään neuvotteluvaraista oikeudenmukaisuutta. Tässä hän osuu epäilemättä oikeaan.

Menemättä kuitenkaan sen enempää Jallinojan analyysiin, joihin minulla ei ole mitään lisättävää tai pois otettavaa – erityisen otettu olin kuitenkin viimeisestä luvusta, joka romantisoivine teemoineen oli oikein mukava – haluaisin tuoda esiin näkemykseni siitä, mikä *kolmannen* rooli rakkaudessa oikeastaan on. Jallinoja aivan oikein korostaa käännekohtana olevan kolmannen *ylittävää* merkitystä. Kyse on todellakin jonkinlaisesta ylityksestä. Minä sen sijaan haluaisin sanoa muutaman sanan sen *säilyttävästä* luonteesta. Toki kolmas tulee ja rikkoo intohimorakkauden – tai romanssin – niin sanotun symbioottisen tilan kolmannen luonteesta riippumatta. Väitän kuitenkin, että pelkkä “arkinen neuvotteluavioliitto”, joka on – niin kuin Jallinojakin vihjaa – vanhempien järjestelemän avioliiton eräänlainen jatke, itse asiassa *synnyttää täydellisen intohimorakkauden illuusion*. Sillä kahden symbioottinen tila, täydellinen intohimorakkaus, on illuusio. Täydellinen symbioosi tapahtuu vasta kuolemassa – jos siinäkään, kuten Aldomovaran *Matador*-elokuvan toisen yhdyntäkaksoisitsemurhaa yrittäneen päähenkilön oli pakko lopulta myöntää. Jokainen kuolee yksin. Niinpä väitänkin, että kolmas on *läsnä alusta lähtien* – vaikka siitä ei kenties ollakaan tietoisia. Alusta lähtien aina jo läsnä oleva kolmas on *kieli*. Intohimorakkaus on alusta lähtien *intohimon kommunikaatiota*.

Samaten intohimorakkauden jälkeinen tila, jota Jallinoja kutsuu avioliiton arjeksi, ei suinkaan ole välttämättä intohimotonta arkea vaan päinvastoin intohimorakkauden itsensä tila, jossa intohimorakkaus tulee *tietoiseksi* itsestään. Käännekohta ei toisin sanoen ylitä mitään vaan päinvastoin *mahdollistaa* rakkauden tiedostamisen *intohimon kommunikaatiossa*. Käännekohta tai kolmas ylittää intohimorakkauden *pannen lepäämään* vain sen *illuusion*. Kolmas särkee tuon illuusion ja hyvä niin. Illuusi-

on sijaan se asettaa esille intohimon todellisen kommunikaation – sen mitä kutsun rakkaudeksi. Tuo rakkaus ei sulje ulos intohimoa, sillä illuusiota intohimorakkaus on intohimon kommunikaatiota – vaikka itse hieman vierastankin sanaa intohimo. Latinan *passio* sopisi paremmin.

Lopuksi summaan sanomani seuraavasti. Miehen ja naisen yhdessäolon perusta on rakkaus – ja rakkauteen liittyy aina intohimoa, passiota. Rakkauden intohimo ei kuitenkaan ole mykkää toisiinsa sulautumista. Tällaista sulautumista ei ole. Se on päinvastoin intohimon *itsensä* kommunikaatiota. Tällä kommunikaatiolla en kuitenkaan tarkoita niitä neuvotteluita, joita sukupuoliin jakaantunut ihmiskunta harjoittaa uusissa sukupuolimarkkinoiden biopoliittisissa neuvottelukunnissa. Tarkoitan sillä päinvastoin kommunikaation *itsensä* intohimoa. (Parisuhde ei kuole osapuolten mielipide-eroihin vaan siihen, ettei heidän kommunikaationsa – oli se millaista hyvänsä – ole koskaan intohimoista.) Tämä intohimo ei tule ennen kommunikaatiota, ennen käännettä sanattomasta intohimosta neuvottelevaan avioliittoon, vaan *tässä kommunikaatiossa itsessään, joka on nimenomaan tämän intohimon kommunikaatiota*. Kahden välinen rakkaus – se *side* joka sitoo yhden toiseen – on täsmälleen se käänne tai se kolmas, jossa sekä intohimon kommunikaatio että kommunikaation intohimo saa paikkansa.

Itse olen omissa tutkimuksissani – ja piakkoin ilmestyvässä kasvatuksen nykytilaa käsittelevässä kirjassa *Pietas, kasvatuksen mahdollisuus* (Summa 2001) – kutsunut tätä kommunikaatiota *välittämisen välittämiseksi*. Kirjan sanoma on, että nykyaikainen kasvatusta ei voi olla enää perinteisen elämänmuodon välittämistä, mutta ei ole niinkään, että välittäminen olisi kokonaan hävinnyt, että olisimme vajonneet kaulaa myöten teknologisen nihilismin välittömyyteen. Sillä itse asiassa perinteen katkeaminen ja sen välittämisen *mahdottomuus* – tai “Jumalan kuolema” niin kuin Nietzsche asian esitti – on mahdollistanut *välittämisen itsensä olennaisuuden paljastumisen*. Sen valituksen sijaan, ettei tuleville sukupolville ole nykyään enää mitään välitettävää, olisi ymmärrettävä, että vasta nyt meillä on kyky välittämisen itsensä välittämiseen. Parisuhteeseen sovellettuna kyse on siitä – toisesta ja toiselle – välittävästä rakkaudesta järjestetyn avioliiton ja *sen* synnyttämän symbioottisen välittömyyden illuusion jälkeen, jota olen edellä kutsunut intohimon kommunikaatioksi.²

viitteet

1. Toisin kuin Kristiina-instituutin *naistutkimuslistan* (!) keskustelua referoivassa *mieskommentissa* (?) – kirjoittajana on ilmeisestikin Markku Soikkeli – annetaan ymmärtää, kyse ei suinkaan ole metaforasta eikä teoreettisesta argumentista vaan suorasanaisestä käytännön neuvosta. Sitä voidaan soveltaa millä tahansa elämän alueella – oli kyse mistä tahansa eristämisteoriasta (esimerkiksi sellaisesta, joka yrittää eristää naistutkijan ja miestutkijan toisistaan). Vessa on kuitenkin hyvä esimerkki siinä mielessä, että se on silmiinpistävä: “Älä käytä sitä vessaa, joka on varattu valkoisille, vaikka olisitkin valkoinen.” “Älä käytä sitä vessaa, joka on varattu mustille, vaikka olisitkin musta.” “Älä käytä sitä vessaa, joka on tarkoitettu rikkaille, vaikka olisitkin rikas.” “Älä käytä sitä vessaa, joka on tarkoitettu köyhille, vaikka olisitkin köyhä.” “Älä käytä sitä vessaa, joka on varattu pitkänenäisille, vaikka olisitkin pitkänenäinen.” “Älä ylipäättään suostu mihinkään käytäntöön, joka perustuu jonkin identiteetin erityisyyteen, vaan toimi ikään kuin sinulla ei mitään identiteettiä olisikaan.” “Älä mene Kristiina-instituuttiin töihin siksi, että olet nainen, vaan *siitä huolimatta*.” “Toimi *vapaasti!*”

-
- Joku tietenkin voi väittää vastaan ja sanoa, että tällainen vapaasti toimiminen on mahdotonta. Miestenvessa on esimerkiksi liian pelottava tai liian likainen paikka naiselle. Kuitenkin nimenomaan *pelko* ja *kammo* ovat ne tunteet, joiden järjestelmällinen tuotanto eristää ihmisiä toisistaan, niin kuin mustien valkoisia kohtaan tuntema (toki aiheellinen) pelko ja valkoisten mustia kohtaan tuntema (aiheeton) kammo eristää heitä yhä edelleen toisistaan esimerkiksi Yhdysvaltain etelävaltioissa. *Rohkeus* ja *ennakkoluulottomuus* ovat paitsi näiden tunteiden vastakohtia myös vapaan toiminnan edellytyksiä. Soikkelin kommentti löytyy www-sivulta www.uta.fi/~csmaso/aatos.
2. Kirjoitus perustuu Kristiina-akatemian 29.5. järjestämässä keskustelutilaisuudessa "Hirveät Parit?" esitettyyn puheenvuoroon. Keskustelutilaisuuden aiheena oli Soile Veijolan ja Eeva Jokisen *Voiko naista rakastaa?* (WSOY 2001) sekä Riitta Jallinojan *Perheen aika* (Otava 2000).